

DENNÍK VINCENTA LOFAJA – PRÍSLUŠNÍKA 2. TECHNICKEJ DIVÍZIE V TALIANSKU V ROKU 1945

LACKO, M.: The Diary of Vincent Lofaj – a Member of the 2nd Technical Division in Italy in 1945. *Vojenská história*, 10, 4, 2006, pp 126 – 133, Bratislava.

The reviewer points out that our soldiers' stay in Italy from November 1943 to the end of the war is a separate chapter of the Slovak involvement in the World War II on the side of Germany. Neither this topic has been satisfyingly elaborated on an expert level up to this day irrespective of total absence of published personal testimonies. One of them – a personal notebook of former Division member Vincent Lofaj, was prepared for publishing in this journal. Vincent Lofaj of the Orava region kept his diary during stormy days at the beginning of 1945. Thanks to him at least we have an opportunity to take a look inside the souls of soldiers worrying about their own life in the last week of the bloody war.

Military History. Italy. World War II. Slovak Units. Diary of a Member of the 2nd Technical Division in Italy.

Samostatnou kapitolou slovenskej účasti v druhej svetovej vojne na strane Nemecka je pobyt našich vojakov v Taliansku od novembra 1943 do konca vojny. Ani táto téma nie je dodnes uspokojivo spracovaná na odbornej úrovni, nevraviac o úplnej absencii publikovaných osobných svedectiev. Jedno z nich – osobný zápisník bývalého príslušníka divízie Vincenta Lofaja, preto ponúkame nižšie.

Ako je známe, z územia Bieloruska bolo na prelome októbra a novembra 1943 presunutých v rámci 2. technickej brigády asi tritisíc vojakov. Ich poslaním malo byť budovanie opevnení, ktoré by spomalili postup amerických vojsk. Rovnako mali pomáhať pri rekonštrukčných prácach objektov postihnutých častým bombardovaním. V júni 1944 bola formácia reorganizovaná na 2. technickú divíziu, pričom jej početný stav, ako ani celkové úlohy sa nezmenili. Na rozdiel od 1. technickej divízie do života príslušníkov formácie výraznejšie bezprostredne nezasiahli ani povstalecké udalosti na Slovensku. Divízia nebola Nemcami odzbrojená a ani jej príslušníci neprejavili v tom čase výraznejšie odbojové sklony. Antinacistické hnutie a následná nemecká intervencia na Slovensku však onedlho zasiahli v inom smere, v príchode „doplnkov“ mužstva, ako aj veliteľského zboru vo februári a marci 1945. Dovedna šlo o viac než dvetisíc mužov. Časť týchto doplnkov pochádzala z radov bývalých príslušníkov odboja, ktorí boli predtým Nemcami zaistení a odzbrojení, resp. sami nastúpili do Domobrany. Časť mužov však bola zaistená vo svojich domovoch a do Talianska násilne došikovaná potom, čo neuposlúchli predošlé výzvy k nastúpeniu do Domobrany.

Veľmi dobre to vidno aj v nasledujúcom dokumente.

Jedným zo stoviek týchto odvečených mužov je práve spomínaný Oravčan Vincent Lofaj, ktorý si svoj denník viedol počas pohnutých dní začiatkom roka 1945. Vďaka nemu máme príležitosť aspoň trochu nahliadnuť do duší vojakov obávajúcich sa o vlastný život v posledných týždňoch krvavej vojny.

Martin LACKO

Pozn M.L.: Text denníka som ponechal v pôvodnej forme. Rozpísal som akurát niektoré slová, ktoré boli v denníku skrátené. Ťažko čitateľné či nezrozumiteľné slová a pasáže sú označené.

CESTA UTRPENIA V GERMÁNSKOM ZAJATÍ CESTA DO NEMECKÉHO „ARBAJT FRONTU“¹

V Krivej, dňa 18. 2. 1945.

Bolo to v nedeľu ráno, asi o pol šiestej hodine som vstal a ako obyčajne, šiel som do maštale dať statku žrať. Keď som vyšiel z izby, bolo vidno ísť skupiny Nemcov hore dedinou, stáli už aj niže dediny a pred kostolom. Bolo mi to podozrivé už vtedy. Keď som prišiel naspäť do izby, hneď mi hovorili, že bubnovali nástup mužov od 16 – 60 rokov ku kostolu. Videl som už nastúpených skoro všetkých mužov a pretože dedina bola obsadená, nedalo sa ujsť. Nastúpil som i ja. Odovzdávali sme všetci legitimácie, starším 30 a mladším 20 rokov legitimácie vrátili a nám ostatným nevrátili už legitimáciu späť. Zobrali nás a museli sme nastúpiť do školy pod ochranou guľometov. Ich rozkaz znel: „Za hodinu sa pripravíte na odchod, vezmete si so sebou proviant na tri dni.“ V dedine nastal plač a zmätok, my sme sa takto pripravovali. Bolo nás vyše štyridsať a strážilo nás vyše dvadsať Nemcov. Asi o 9. hodine s takouto strážou pohli sme sa smerom na Dolný Kubín. S plačom sme opustili svoju milú rodinu, dedinu, známych i dievčatá, s ktorými sme už boli možno posledný raz a prišli sme do Dlhej².

Tu nás dali do školy, pokým sa zase Dlháni nepripravili. Tu odtiaľ sme šli spolu s Dlhánmi do Kubína. Cestou ich niekoľko šťastlivcov zdrhlo. Do Dol. Kubína sme prišli asi o 4. hodine po obede. Ubytovali nás v kasárňach. Po spočítaní Kriváni sme šli do jednej miestnosti, spali sme na posteliach bez slamy.

Teraz sa už začal takýto náš život. 19. 2. o 7. hodine dostali sme horkej kávy a o 8. hod. bol nástup na cestu ďalej. Po spočítaní sme šli na stanicu so zosilnenou strážou ku vlaku. Keď sme nastupovali, P. J. sa stratil medzi ženy a zdrhnul. Pokým sme ešte čakali na stanici vo vlaku, došla motorka z Hornej Oravy, ktorou prišli z našej rodiny a doniesli nám naše najpotrebnejšie veci, ktoré sme si nemohli narýchlo so sebou zobrať. Rozlúčili sme sa so svojimi najmilšími a vlak sa pohnul smerom na Kral'ovany. Keď vlak už išiel, vyskakovali chlapi z vlaku, dost' hodne strieľali na nich, ako na zajatcov. Boli vraj aj padlí a ranení.

Pod takouto ochranou sme sa dostali do Kral'ovan, poniže stanicu. Tu sme museli zísť, nastúpiť do päťstupu a šli sme pešo smerom na Vrútky pod ich ochranou! Do Vrútok sme prišli o 4. hodine po obede. Práve sme stali na ulici pod mikrofónom, keď rádio hlásilo, že nepriateľská propaganda tvrdí, že berú mužov preč zo Slovenska a že je to nie pravda a my sme stáli práve tam. Potom nás rozdelili na Vrútkach do kinosály, ale nie na predstavenie, ale na nocľah. Ubytovanie, poriadok a hygiena bola výborná. Môže sa to len povedať! Od Červeného kríža sme dostali zupu³ a pol nemeckého komisára⁴. Lôžko bolo dlážka a hlavnica batoh.

Ráno, 20. 2. sme nastúpili do päťstupu a za prehadzovania záverov a posmešných úšklebkov od⁵... sme o 10. hod. šli ďalej, smerom na Turč. Sv. Martin. Zaviedli nás do spojárskych kasáreň. Dostali sme sa na izbu, ktorej obraz si vie predstaviť len, kto to videl. Nebola ako niekedy za Č.S.R. alebo S.R. Bolo to po Nemcoch a Maďaroch, všetko sme vyčistili. Keď prišiel rozkaz

¹Za získanie kópie denníka vďaka historičke Andrey Pazúrikovej.

²Dlhá nad Oravou, asi 20 km s.-v. Dolného Kubína.

³Polievka, zast. (z nem. die Suppe).

⁴Komisárny chlieb.

⁵Prázdne miesto vynechané v origináli.

presťahovať sa na inú izbu do izby, v ktorej za Č.S. bolo 5 vojakov ubytovaných, tam nás teraz mohlo spať 42 mužov. Lôžka ako doteraz vždy, P. Tokór spáva na kasni a Tekel' v kasni.

21. 2. frištik⁶ žiadny. Po obede, ktorý sme tiež nemali, sme mali nástup. Večer o pol dvanástej bola hrachová polievka, potom sme spali ako doteraz.

22. 2. o 8. hod. horká káva, cez deň naša práca, ležať na zemi a správy, ktoré vysielal P. V. o 4. hodine zupa a traja sme vyfasovali jeden komisár.

Ráno, 23. 2. o 10. hod. horká káva, na rajóne bitka so šálkami a oblievačka čiernou kávou. Cez deň očko⁷, večera žiadna.

24. 2. o 8. hod. horká káva, nemecká, na obed návšteva z domu, bola pri nás Marka. O 3. hodine svinské, lenže nie mäso, ale zemiaky, oškvarky sú šupy od zemiakov.

26. 2. je prezentácia v inej budove. 11 nás ostalo ešte na starom mieste. Na obed bola sestra Julka na návšteve.

27. 2. sme boli prezentovaní ešte traja z Krivanov. Pätnástim nám prideliť izbu, ktorá vyzerala takto: Okná povybíjané, lôžka ani poličky ani pece nie jest, v kútoch (balast). Zadelený som bol k 4. rote. Pretože na tej izbe sa vôbec nedalo ubytovať, prišli sme k našim na izbu. Na obed zupa a komisár pre päť chlapov.

2. 3. sme vyfasovali plášte a loďky.

3. 3. po obede, sme boli v kine.

4. 3. bola v kasárňach sv. omša. Spev bol ako nikdy a pekná, poučná kázeň. Po obede, pretože je zima a nedostaneme kurivo, láme sa poškodená skriňa a stolce.

5. 3., ráno pochod na stanicu k transportu. Boli pri nás dievčatá M. Škov., M. Hol. a C. Luk. Posledné zbohom im a Martinu a cestujeme na Bratislavu.

6. 3., ráno o 6. hod. sme už v Bratislave na zriaďovacej stanici. O 3. hod. poobede sme v Dev. Nov. Vsi a večer o 6. hod. sme už vo Viedni.

7. 3. o 10. hod. sme v St. Polten⁸.

Dňa 8. 3. o 3. hod. po polnoci sme v Linci⁹. Pred obedom ideme cez Salzburg. Musia sa za nás dobre modliť, lebo máme výborné počasie zo samého Martina, ako ideme, stále sneží. V Salzburgu vidno hodne bombardovaného. Odtiaľ sme prišli do Rosenhaim¹⁰, tu sme čakali asi 3 hodiny. O pol štvrtej sme sa pohli vlakom ďalej, smerom na Brenner¹¹.

Dňa 9. 3. sme boli o 4. hod. ráno už na Brenneri, tu sme dostali polievku od Červeného kríža. Túto noc sme šli cez Alpy, cez 21 tunelov a o 6. hodine ráno sme 14 km v Itálii na stanici Stercing¹² (anglické a americké lietadlá už hučia, pretože sa práve už vyjasnieva). Cestujeme ďalej cez talianske Alpy, kde vidno bombové koberce, najmä poniže mesta Briksen¹³. Tu sme mali aj letecký poplach. Aj sme tu nocovali v transporte.

Aj dňa 10. 3. je poplach. Znovu toto píšem v talianskej vinici a hneď za ním je druhý poplach. Ležíme práve v jednej záhrade, slniečko je už teplé, snehu nieto. Po obede, ktorý sme vyfasovali, sme sa oholili, umyli, oprali prádlo, ako sa to robieva v sobotu. Naš transport stojí tam, kde pred dvoma dňami.

Je krásny deň, 11. 3., nedeľa. Tri týždne ako nás zobrali z domu zažívame znovu letecký poplach. Prešli sme vlakom ešte trochu nižšie, do malého mestečka Klausen¹⁴.

⁶Raňajky, zast., (z nem. das Frühstück).

⁷Nie je známe o aké jedlo ide. Volské oko?

⁸Rakúske mesto Sankt Pölten, cca 60 km na západ od Viedne.

⁹Linzi, 190 km západne od Viedne.

¹⁰Ide o nemecké mesto Rosenheim, ležiace blízko hraníc Rakúska a Nemecka, západne od Salzburgu.

¹¹Mesto Brenner, na hranici Rakúska a Talianska.

¹²Stanica možno na severe Talianska, pár kilometrov južne od mesta Brenner. V taliančine má možno iný názov.

¹³Ide o talianske mesto Bressanone, alebo Brixen.

¹⁴Ide o rakúske mestečko Klausen, ležiace pár kilometrov severovýchodne od Bressanone. Pravdepodobne opäť prešli dnešné rakúske hranice. Mestečko však neleží nižšie, ako to uvádza v texte.

Vojenská história

12. 3. hneď ráno je poplach. Toto píšem v budove, ktorá vyčnieva nad mestom a my sme v nej ubytovaní.

Aj dňa 13. 3. je cez deň poplach.

14. 3., ráno nástup, cez deň poplach. Ležíme nad mestom na lúkach a po záhradách. Sľúbený obed sme dostali žiadny. Večer sme boli na večeri.

15. 3. o pol ôsmej sme boli na sv. omši. Cez deň poplach.

Dňa 16. 3. po obede sme mali nástup a odchodíme vlakom smerom na Bolzano¹⁵, cestou 11 tunelov, samá skala a vysoké zavalité vrchy. Bolzano, stanica a železničný most je nablízku. Sú úplne zničené. O 2. hod. po polnoci sme prišli do neďalekého mestečka, tu sme si do rána trochu oddýchli a pred večerom sme šli ďalej do Trento¹⁶, peši asi 25 km. Tu sme prišli po polnoci a nocovali sme do rána v už rozbombardovanej univerzite.

Dňa 18. 3. je práve mesiac, čo nás zobrali a za ten mesiac sme sa tak vzdialili od domova. Nachodíme sa v Trento v Itálii. Cez deň lietadlá stále letia a my sme cez deň nad mestom v záhrade. Tu odtiaľ som videl prvýkrát bombardovať.

Na deň sv. Jozefa sme sa pohli z Trento smerom na Veronu¹⁷. Cesta je dosiaľ vhodná a máme ju prekonať pešo, asi 130 km. Vyrazili sme o 4. hod. ráno. Večer sme prišli do Rovereto¹⁸. Tu sme nocovali na betónovej dlážke a 20. 3. o 4. hod. ráno sme šli ďalej. Lietadlá cez deň stále letia a preto my sme ukrytí, nad dedinou vo vinici. Keď asi na 300 m od nás pikujú lietadlá a bombardujú, som po dlhom pochode zaspal. Naraz som sa prebudil na hukot, podvihnem hlavu, práve vtedy vybuchovali bomby. Lietadlá boli nado mnou, už leteli nahor. Kolajnice boli úplne zničené. Večer sme šli ďalej do istého mestečka, menovalo sa Tra¹⁹. Tu nás ubytovali v jednej budove. Keď sme už zaspali, naraz sme sa prebudili na hukot lietadiel a za tým hneď výbuchy bômb. Bol poplach. Zobrali sme sa a šli sme v noci za mesto do záhrady. Tu sme aj spali na medzi s čtk. J. Zaťkom.

21. 3., ráno o 4. hod. pokračujeme v ceste do 7. hod. Cez deň ležíme pod olivovými stromami. Večer ideme ďalej. Spali sme v záhrade pod oblohou.

22. 3. cez deň je poplach. Ležíme v jednej jame, unavený som zaspal. Prísnilo sa mi, že bombardujú, v tom som sa prebudil a už aj lietadlá ponad nás celkom nízko letia. Neďaleko už horelo, zhodili fosforové bomby. Všetko na tom mieste horelo.

23. 3., po vyše 50 km pochode sme prišli 24. 3. o 2. hod. ráno do Verony. Veľké mesto, tiež bombardované. Cez deň poplach, sme skrytí v parku a v jednej starej budove (amfiteátri). Spávame v istom policajnom paláci, cez noc trikrát poplach. Je sviatok Zvestovanie Panny Márie. Je aj kvetná nedeľa a my sme cez deň znova v tej budove. Po obede o 3. hod. nástup, o 7. hod. večer je pochod. Cestou na stanicu nás osvetľujú lietadlá raketami, my skáčeme do zákopov. Po odlete ideme ďalej na stanicu, ktorá niekedy bola pekná, ale teraz je úplne zničená. O 11. hod. sedáme na transport a ideme smerom na Miláno.

26. 3., ráno sme ostali pri istom tuneli. Musia sa za nás doma dobre modliť, lebo počasie je pre nás výborné. Prší po prvý raz, ako sme v Taliansku. Cez noc cestujeme ďalej 30 km. Stroj kúri drevom. Cez deň sedíme vo vagóne pri meste Lonata²⁰, cez noc sme cestovali ďalej a dňa 27. 3. ráno sme v meste Treviglio²¹. Jedna stanica, čo nie je zničená. Asi o 9. hod. sme v Miláne na stanici a o 11. hod. sme v meste Mellegano²². Tu už aj trávu kosia, pole je krásne, stromy kvitnú. Večer o 7. hod. sme došli za dažďa do mestečka Kinolopo²³. Tu sú už naši vojaci.

¹⁵Bolzano, ležiace južne od mesta Bressanone, resp. Brixen. Asi opäť prešli talianske hranice.

¹⁶Talianske mesto Trento, pár kilometrov juhovýchodne od Bolzana.

¹⁷Južne od mesta Trento.

¹⁸Mesto Rovereto leží medzi mestami Trento a Verona.

¹⁹Názov mestečka je zle čitateľný.

²⁰Mesto Lonato leží niekoľko kilometrov na západ od Verony.

²¹Talianske mesto Treviglio, niekoľko kilometrov východne od Milána, resp. západne od Lonata.

²²Mesto Melegnano, ležiace pár kilometrov juhovýchodne od Milána.

²³Mesto Chignolo Po, juhovýchodne od Melegnana, resp. juhovýchodne od Pavie.

Dňa 28. 3. bol pri nás Janko Štet., je od nás asi 3 km. Tu sme dostali teplú stravu od slovenskej kuchyne a chlieb.

Je Veľký piatok²⁴. Fasovali sme do obeda výstroj, nie slovenskú a večer máme nástup. Ideme ďalej. Po nočnom pochode sme sa dostali na Bielu sobotu ráno, o 3. hod. s otlakmi na nohách do Albuzzano²⁵. Privítanie: stíhačky ponad samé domy. Po obede sme si pýtali priepustku domov na oblievačku, aj sme ju dostali.

Veľká noc 1. apríla 1945

Som v obci Albuzzano. Ráno sme boli na sv. omši. V kostole bolo pekne, ale spomienka na domov ma nútila ma zamyslieť na bývalú Veľkú noc a terajšiu, keď som od domova tak ďaleko, v cudzom svete. Na Veľkonočný pondelok sme boli na sv. omši. Slúžil nám ju slovenský kňaz.

3. 4. ucháni²⁶ cvičia.

4. 4. sme boli prvý raz kopať. Lietadlá cez deň hučia a nás často ženú skryť sa.

6. 4. o 7. hod. sme vyrazili z Albuzano do Valloria²⁷. Pochodovali sme cez celú noc. Ráno sme mali malý oddych a cez deň sme šli ďalej. Do Vallorie sme došli po obede o 4. hod. Cesta bola do 50 km.

8. 4. je nedeľa. Práve je tomu 7 mesiacov, ako bola sv. omša pod²⁸, je taký pekný deň, ako vtedy doma.

Je 9. apríla, som na brehu rieky Pád, keď toto pišem. Sú asi 4. hod. pod obede. Sme skrytí pod stromami. Je poplach, letia lietadlá ponad nás.

11. 4. sme cez v práci. Je často poplach, musíme sa skrývať.

12. aj 13. 4. sme tiež boli v práci. Lietadlá nám nervy vybičovali. Stále lietajú a ostreľujú i bombardujú cez deň i v noci. Sme neďaleko mesta Piacenzi²⁹.

Je nedeľa, 15. 4. Cez noc neďaleko nás bombardovali. Dom, v ktorom sme ubytovaní sa len tak otriasal. Deň je krásny, ako u nás niekedy v lete, ten najkrajší. Pripravujeme sa do kostola na sv. omšu. Po obede sú odpoľudňajšie služby Božie (mládenci i chlapi s korbáčmi, palicou, prútmi).

Je sobota, dňa 21. 4., predvečer nášho odpustu. Som na brehu rieky Pád, kde kopeme. Rozmýšľame, ako to bolo vlani a tohto roku. Ležím vo vrbine pod krom, kde lietadlá letia celkom ponad nás. V nedeľu sme boli na sv. omši. Bola vyložená socha sv. Jozefa. Ostatný čas trávim oddychom na izbe.

24. 4. prišiel naraz večer rozkaz zbalit' sa. O 10. hod. sme nastúpili a vyrazili sme z Vallorie. Noc bola akú som doteraz ešte nezažil. Lietadlá nás stále napádajú a bombardujú po celú noc. Napadli proviantný voz.

25. 4. sme na istom majeri 20 km záp. od Kremony³⁰.

26. 4. sme na majeri blízko obce Cavakurta³¹, na sever od Cremony, smerom na Créma. Naša situácia je dosť nebezpečná. (Na veži je biela, červená zástava.)

27. 4., o 1. hod. sme sa pohli z Cavacurty cez Castiglione³², kde sme videli Nemcov, bez zbrane šli domov. Ostali sme asi 5 km prenocovať na majeri pri Créma. Cestou nadleteli lietadlá a pustili paľbu na zhorené auto, blízko ktorého sme ležali v priekope.

Do Cremy sme prišli 28. 4. o 6. h. autom. Do Santa Maria della Krocce³³ sme šli ešte asi 2 km. 29. 4., ráno sme vyfasovali chlieb a cigarety. Spali sme v šope.

²⁴Veľký piatok roku 1945 bol 29. marca.

²⁵Mesto ležiace východne od Pavie. Význam predošlých viet však nie je celkom jasný, keď vraví o priepustke domov.

²⁶Ucháni – v čase Slovenskej republiky posmešné pomenovanie pre nováčikov.

²⁷Mestečko Vallória, ktoré leží pár kilometrov severne od mesta Piacenza, resp. juhovýchodne od obce Albuzzano.

²⁸Názov, najskôr miestnej lokality, nečitateľný.

²⁹Piacenza.

³⁰Cremona, ležiaca niekoľko kilometrov severovýchodne od Piacenzi.

³¹Obec Cavacurta, ležiaca južne od mesta Crema, ako to popisuje V. Lofaj.

³²Obec Castiglione d'Adda, ležiaca asi 6 km severozápadne od obce Cavacurta.

³³San Maria della Croce sa nachádza na severe mesta Crema, ktoré je rozdelené na nejaké zóny.

30. 4. asi o 10. hod. pred obedom sme sa pohli zo Sankta Maria della Kroče smerom na sever, do obce Torlino³⁴. Cestou letia ponad nás 4 anglické stíhačky, ktoré nás majú cestou už nie odstreľovať a bombardovať, ale chrániť. O 3. hodine sme prišli do obce Torlino, sme ubytovaní v škole. Ľudia nás privítali s radosťou a potleskom. Na domoch vejú talianske zástavy.

Je dňa 1. mája. Sme v Torlino. Máme sa tu ešte dost' dobre, ale ten prvý máj nie je taký trochu slávnostný, ako doma. Talianky máje majú, ako u nás dievčatá, ale nie na domoch, len na mysli.³⁵

3. 5. sme boli cvičiť ako Č.S. armáda.

4. 5. sme ostali na ubikáciách, je sviatok Dr. M. R. Štefánika. Čas je špatný. Je aj dost' chladno, skoro ako doma. Večer ideme na májovú pobožnosť do tunajšieho kostola, ktorý je malý, ale pekný.

Dňa 6. 5. je nedeľa. Ráno káva. O 10.30 hod. ideme všetci na svätú omšu. Na sv. omši spievame aj my, kostol je preplnený. Po obede máme voľno, čas trávime oddychom a malou zábavou.

Ráno, dňa 7. 5. o 7. hod. biela káva, o 8. hod. nástup na cvičišťe. Máme poradový nácvik za dedinou Torlino. O 12. hod. obed, po obede nástup. O 2. hod. znova na cvičisko. Od 4. do 5. hod. zápas: Orava – Bratislava. Skončil sa za stavu 1:1. O 5.30 sme počuli správu: „Tuti, tuti fenito gvera“ – „všetko, všetko, koniec vojny.“ Správa pre nás veľmi radosná, ktorú čakali sme už na siedmy rok my a celý svet.

Je Nanebovstúpenie, dňa 10. 5. o 9. hod. máme slovenskú sv. omšu v susednej obci. Potom obed a po obede voľná vychádzka a kúpanie. Asi o 1. hod. sa stalo nešťastie. Utopil sa kamarát z Chlebníc Pavol Hudec. Pustil sa do nebezpečnej a hlbkej vody, nevedel celkom dobre plávať. Dostal sa do víru, voda ho stiahla. Plával, ale sily už natoľko nemal, aby sa dostal von. Stalo sa to severne za dedinkou Torlino, v nie širokej, ale veľmi dravej a hlbkej vode. Také sú talianske vody – hlboká, kolmá, na povrchu sa zdá tichá, vo spodku však všelijaké víry.

12. 5. sme skladali prísahu v susednej obci, asi 2 km, celý prápor 4. roty.

13. 5. mám službu s Petrom Tokórom. Dni sú tu veľmi krásne a veľmi horúce. Človek je skoro zoblečený a aj tak je horúco.

Dňa 15. 5. večer o 5. hod. sme boli na sv. spovedi a dňa 16. 5., ráno na sv. omši a na sv. prijímaní.

Dňa 17. 5. večer je tri mesiace, ako sme boli posledný večer doma. Dost' chytré to prešlo, ale sa mi zdá, ani keby bolo odvtedy už aspoň rok. Doteraz som úfal a bol trpezlivý a tak to musí ísť i naďalej. Tri mesiace, krátky čas. Pochodili sme však mnoho vlakom a pešo. Je to pre nás vysoká škola do budúcnosti a keď Pán Boh dovolí do života. Po obede o 2. hod. sme boli na prápore. Bol nás pozrieť poverenec amer. armády vel'. Č.S. vojsk v Itálii a vel. 1. Č.S. divízie Kmicikievič a vel. pluku kpt. Jarembák a vel. práporu³⁶ Rutkay z Vrútok³⁷.

Dňa 18. 5. o 4. hod. po obede sme v obci Pieranika³⁸. Je tu zápas: 12. rota – 9. rota. Skončil sa za stavu: A mužst. 3:3, B mužst. 5:2. Pozerám na zápas a myslím pri tom na našu, skoro beznádejnú situáciu z pred troch mesiacov, keď nás pod bodákom dohnali do Dol. Kubína, 18. 2. o 4. hod. po obede. Pán Boh nám však doteraz doprial to všetko šťastlivo prežiť. A ufajúc v Ňom prežijeme šťastlivo i ostatné chvíle a dožijeme sa šťastlivého návratu domov.

20. 5. Turíčna nedeľa. Ráno o 7. hod. čierna káva, o 9. hod. sv. omša v Torlino. Cez deň slniečko. Večiereň májová, na ktoré máme povolenie ísť každý deň. Spomínam si pri tom na krásne májové piesne doma.

³⁴Ide o obec Torlino Vimercati, severozápadne od Cremo.

³⁵Koniec vety nedáva zmysel.

³⁶Hodnosť ťažko rozlúštiteľná, resp. chybné uvedenie.

³⁷Názov lokality zle čitateľný, najskôr však Vrútky.

³⁸Obec Pieranica, ležiaca asi 5 km severovýchodne od Torlina.

Ráno 21. 5. o 8. hod. sme šli na pútné miesto Caravaggio³⁹. Je tu veľmi pekný kostol. Zjavila sa tu P. Mária. Je to pekná jaskyňa, nad jaskyňou vysoko oltár. V kostole je 10 bočných oltárov⁴⁰ a jeden hlavný. P. Mária je ako živá.

22. a 23. 5. sme začali výcvik s puškou, obraty na mieste, začali sme navykať na pušku, ktorá je teraz ťažká. Nasledujúce dni, až do 29. 5. utekajú bez vážnejšej záležitosti, preto som ich ani nezaznamenal.

29. 5. sme nováčikovia z celého práporu zadelení do jednej roty a ideme z Pieranika, odkiaľ som písal domov, do obce Gradella⁴¹.

Je 31. 5. 1945, sviatok Božieho tela. Doma bývali pekné oslavy a tu v Itálii nič. Kostol, ako všade doteraz je pekný. Oltáre z čierneho a sivého mramoru sú veľmi pekné. Život náš ide pomalým tempom.

Dalej až dňa 5. júna ráno nás sám pán poručík prišiel zobudiť o 4. hod. Rozkaz bol zbaliť sa a o 5.15 hod. nech sú všetci hotoví. O 6. hod. ráno sme sa pohli s batohmi na chrbte z Gradelly do mestečka Rivolta d'Adda⁴². Tu sme o 11. hod. sadli na anglické autá, po 26 mužov na jedno a šli sme cez Treviglio⁴³, Bresciu⁴⁴, smerom na Veronu. Viezli sme sa okolo veľkého jazera Lago di Garda⁴⁵. Jazero je veľké a pekné, plavia sa po ňom plachetnice, voda krásne zelená, až modrá. Nevidel som ani konca. Aj parníky je vidieť, prevrátené bombami. Autami sme došli až do Soma Compaña⁴⁶. Tadiaľ sme sa dostali do mestečka Sol Masino Al Adižo⁴⁷, 2 km pod Veronou. Mestečko je na malom kopci a preto pekne vidíme mesto Veronu. Sme už bližšie k domu o vyše 150 km a úfam, že budeme bližšie domu o vyše 1 500 km.⁴⁸

Život plynie ďalej svojim normálnym tempom, zato ani nezaznamenávam dni, ktoré už prešli. Chodievame na cvičiak a dňa 16. júna v sobotu sme mali pochodové cvičenie. A bol k našej 9.rote pridelený jeden Čech, aby bolo ukázané na priateľstvo medzi Slovákmi a Čechmi. Naš život ide ďalej bez vážnejších udalostí. Pre nás až dňa 2. júla máme celá divízia Zborové oslavy na letisku vo Vilafranca⁴⁹ a dňa 3. júla bol pri nás vojenský koncert. Dostali sme novú uniformu a stále čakáme ten dávno očakávaný odchod do svojej vlasti.

Dňa 5. júla slávime sviatok sv. Cyrila a Metoda. Život plynie ďalej, ako doteraz stále v očakávaní odchodu domov.

Dňa 13. júla máme kino – obrázky z bojov. Život v San Masimé: o 6. hod. budíček. Ideme sa na blízky kanál umyť, potom je káva. O 7. hod. nástup. Chodíme na cvičisko. Na tomto cvičisku boli predtým nemeckí protiletadloví⁵⁰, teraz sú tu len bunkery, hodne hližní⁵¹ a granátov. Cvičíme do 9. hod. O 9. hod. je odchod so spevom domov, do školy, kde sme ubytovaní. Potom do 11.15 hod. umývanie, kúpanie a pranie. O 11.15 hod. nástup pre obed. Po obede umyť šialky a máme voľno do 3. hod. po obede. O 3. hod. je nástup a ideme sa kúpať

³⁹Caravaggio, ležiace pár kilometrov severne od obce Torlino.

⁴⁰Iný jeho spolubojovník uvádza až 28 oltárov!

⁴¹Obec Gradella leží cca 6 km západne od obce Pieranica.

⁴²Obec Rivolta d'Adda, ležiaca cca 6 km severne od obce Gradella.

⁴³Mesto Treviglio, niekoľko kilometrov severovýchodne od obce Rivolta d'Adda.

⁴⁴Mesto Bréscia, niekoľko desiatok kilometrov východne od mesta Treviglio.

⁴⁵Jazero Lago di Garda, severozápadne od mesta Verona.

⁴⁶Obec Sommacampagna, ležiaca cca 10 km západne od Verony.

⁴⁷Obec San Mássimmo all'Adige leží asi 5 km západne od Verony. Lofaj spomína, že iba 2 km. Závisí to asi od cesty, resp. blízko sa nachádza časť Verony, nazývaná Fiera. Ale i odtiaľ je to cca 4 km.

⁴⁸Veta nedáva dobre zmysel. Pravdepodobne vyjadruje túžbu po čo najskoršom návrate domov.

⁴⁹Ide o letisko Valerio Catullo di Verona Villafranca, ktoré leží 6 km južne od obce Sommacampagna.

⁵⁰Nemeckí protiletadloví delostrelci.

⁵¹Nábojnice.

Vojenská história

do blízkeho kanálu, ktorý je asi 2 m hlboký. Dobro sa v ňom kúpe, len voda je stále kolmá, ako u nás potok, alebo Orava. Keď hodne prší je odrazený z rieky Adiže⁵².

O 5. hod. je rozkaz, po rozkaze je večera. Po večeri je voľná vychádzka, ktorá je tu nie taká, ako doma. Slnko svieti, stále je veľmi teplo. Zem je až horúca. Ľudí vidno na ulici viacej len ráno a večer. Cez deň sú doma. Drevené okenice sú pozavierané, asi ľudia spia. Doma sú tieto dni najtuhšie kosieva tráva. Teraz hráme karty. Ale úfam, že sa to už skončí, lebo sa cítim aj tak zle bez práce.

Dňa 21. júla konečne po dlhom čakaní odchádzame z Verony na Plzeň, do slobodnej vlasti. Prvý transport Č.S. vojska sú to partizáni z Itálie, ktorí bojovali pred skončením vojny v Itálii. Náš 3. prápor má ísť dňa 27. júla. Úfam, že konečne pôjdeme už aj my do drahej vlasti. Ináč je tu dost' teplo, až 59 °C⁵³. Zem je horúca.

⁵²Ned'aleko obce San Másimmo all'Adige sa nachádza rieka Fiume Ádige, ktorá tečie aj cez Veronu. Z tej rieky by mohol byť v čase dažďov vytvorený kanál, ktorý Lofaj spomína.

⁵³V denníku iste preklep. Najskôr snád' 29 °C, nanajvýš 39 °C.